

DISCOPHON

Yksi aikansa johtavista kansainvälisistä levy-yhtiöistä, amerikkalainen RCA irtisanoi sopimuksensa EMI:n kanssa Euroopassa 1950-luvun puolivälissä. RCA:n Skandinavian edustus siirtyi ensin Telefunkenille, jota Suomessa edusti Sähköliikkeiden Oy. Discophon perustettiin vuonna 1956, kun RCA halusi erillisen yhtiön hoitamaan edustustaan Suomessa. Discophonin toiminta lähti toden teolla käyntiin Johan ”Mosse” Vikstedtin siirryttyä Fazerilta hoitamaan yhtiötä syksyllä 1958. Vikstedt palkkasi säveltäjä, sovittaja ja multi-instrumentalisti Rauno Lehtisen yhtiön tuotantopäälliköksi vuonna 1961.

Discophonin tuotanto oli melko pienimuotoista verrattuna suurempiin levy-yhtiöihin kuten Fazeriin ja Scandiaan. Yhtiö tuotti vuosina 1958–65 ainoastaan 124 singleä. Lisäksi julkaittiin muutamia EP- ja LP -levyjä. Discophonin julkaisujen ensipainokset olivat siihen aikaan suhteellisen pieniä, sillä Rauno Lehtisen mukaan yleisin painosmäärä oli vain 250 kappaletta. Nimikemäärällä mitattuna Discophonin julkaisutoiminta vilkastui selvästi vuodesta 1963 lähtien, ja LP-levyjen osuus tuotannosta kasvoi 1960-luvun loppua kohti. Discophon julkaisi vuosina 1966–1970 yhteensä 95 singleä ja 24 LP- tai EP-levyä. Vuosikymmenen loppupuolella Discophonin singlenimikkeiden osuus kaikista Suomessa julkaistuista singleistä oli keskimäärin noin seitsemän prosenttia.

Discophonin kaupallinen menestys jäi toiminnan ensimmäisinä vuosina varsin vaatimattomaksi, sillä käytännöllisesti katsoen kaikki kotimaiset huipputason artistit ja yhtyeet oli jo aikaisemmin kiinnitetty kilpaileville yhtiöille. Ulkomaiset edustukset olivatkin Discophonin toiminnan kannalta erittäin keskeisessä asemassa. RCA-levymerkille levyttivät 60-luvun hittilistojen suosikeista muun muassa Elvis Presley, Perry Como, Paul Anka ja The Monkees sekä 1970-luvulla The Sweet, David Bowie ja Baccara.

Discophon pyrki tuottamaan muista levy-yhtiöistä poikkeavaa materiaalia. Yhtiön ilme olikin kilpailijoihin verrattuna moderni, nuorekas, monipuolinen ja jopa kansainvälinen. Rauno Lehtinen oli saanut ulkomaan vuosinaan runsaasti kokemusta pohjoismaisesta ja keskieurooppalaisesta musiikista, ja Mosse Vikstedt oli puolestaan innokas jazzharrastaja. Discophonilla svengaavaa, jazzahtavaa linjaa edustivat esimerkiksi Lasse Mårtenson, Carola ja The Delta Rhythm Boys. Uutta nuorisomusiikkia Discophonille äänitti muun muassa Eero, Jussi & The Boys ja italialaistyyliä iskelmiä Mauno Kuusisto.

Traditionaalista suomalaista tanssimusiikkia ei Discophonin julkaisujen joukkoon juuri-kaan kuulunut hanuristi Paul Norrbackin levytyksiä lukuun ottamatta. Mosse Vikstedt onkin todennut myöhemmin, että kansallisia musiikkiperinteitä kunnioittavan ohjelmiston vähyys oli virhe. Hänen mukaansa Discophonin olisi kannattanut ostaa sen lajin asiantuntemusta yhtiön ulkopuolelta, jotta repertuaarissa olisi ollut Suomen kansan rakastamaa tanssimusiikkia.

Discophon pyrki levittämään julkaisujaan myös ulkomaille, mikä oli 1960-luvun Suomessa varsin poikkeuksellista. Etenkin Rauno Lehtisen säveltämiä instrumentaalikappaleita markkinoitiin maailmalle. Suurin menestys oli tietenkin Letkis, joka menestyi mainiosti eri puolilla Eurooppaa ja jopa Latinalaisessa Amerikassa. Lehtisen instrumentaalisävellysten leviämistä ulkomailta auttoi ratkaisevasti Mosse Vikstedtin hyvät suhteet Ruotsiin ja erityisesti Abban managerina myöhemmin tunnettuun Stig ”Stikkan” Anderssoniin.

Rauno Lehtinen siirtyi Mainos-TV:n kapellimestariksi vuonna 1967, jolloin Discophonin tuotantopäälliköksi pestattiin Aarno Raninen. 1970-luvun alussa Raninen luopui tehtävästä, jonka jälkeen Discophonin kotimaista tuotannosta vastasi Esko Linnavalli. Raninen palasi jälleen tuotantopäälliköksi vuosiksi 1975–1977. Vuodesta 1977 lähtien Discophonin kotimaisen tuotannon päällikkönä toimi Antero ”Ande” Päiväläinen.

Discophonin tuotanto monipuolistui entisestään 1970-luvulla. Yhtiö oli tuottanut lastenmusiikkia jo 1960-luvun vaihteesta lähtien, mutta nyt sen osuus tuotannosta kasvoi merkittävästi. Kansanmusiikin saralla saavutettiin menestystä erityisesti Konsta Jylhän ja Purppurapelimannien ansiosta. Discophonin suurimmat kaupalliset saavutukset 1970-luvulla toivat kuitenkin Erkki Liikanen ja Hullujussi-yhtye. Heidän menestyksensä ansiosta yhtiö pystyi julkaisemaan vuosikymmenen loppupuolella taiteellisesti kunnianhimoisempia levytyksiä, kuten jazzia ja kokeellista rockia.

Discophon tuotti 1970-luvun aikana yhteensä 105 singleä, 162 LP-levyä ja 194 C-kasettia. Vuosikymmen oli suhteellisesti ottaen Discophonin toiminnan vilkkainta aikaa, sillä esimerkiksi LP-nimikkeiden määrä oli keskimäärin noin kymmenen prosenttia kaikista Suomessa julkaistuista albumeista. Mielenkiintoisena yksityiskohtana voidaan todeta, että Discophon julkaisi 1970-luvulla myös parikymmentä äänitettä varsin lyhytaikaiseksi jääneellä Stereo 8 -järjest-

elmän kahdeksanraitanauhalla.

RCA:n kanssa solmittu edustussopimus edellytti, että Discophon tuotti RCA-merkillä ”kohtuullisen määrän” kotimaisia äänitteitä. RCA olikin Discophonin pääasiallinen levymerkki aina 1970-luvun lopulle saakka. Vuonna 1979 perustettiin Kerberos-merkki, jotta yhtiöllä olisi ollut myös täysin oma levymerkki. Sen lisäksi Discophon tuotti joitakin äänitteitä Musica, MCA ja Q -merkeillä.

Discophon ajautui vakaviin taloudellisiin vaikeuksiin 1980-luvun vaihteessa. Samaan aikaan yhtiön pitkäaikainen toimitusjohtaja Mosse Vikstedt halusi vetäytyä eläkkeelle. Vikstedt päättikin yhdistää voimansa pitkäaikaisen yhteistyökumppaninsa, ruotsalaista Sonet-yhtiötä vetäneen Dag Häggvistin kanssa, joka halusi perustaa tytäryhtiön Suomeen.

Discophon–Sonet -yhtiöparin toimitusjohtajaksi pestattiin Fazerilta Vasili ”Gugi” Kokljuschkin. Yhtiöiden omistuspohja jakautui puoliksi Suomen ja Ruotsin kesken. Toiminta saatiin käynnistettyä alkuvuodesta 1983. Yhtiöiden yhdistymistä helpotti suuresti se, että Discophonilla oli jo valmiina toimitilat ja ammattitaitoinen henkilökunta. Discophonin huonon taloudellisen tilanteen takia Kokljuschkin joutui saneeraamaan yhtiötä esimerkiksi supistamalla jazzin ja muun marginaalisemman musiikin julkaisemista.

Yritysjärjestelyjen myötä Discophonin oma tuotanto hiipui vähitellen, kun taas Sonetin suomalaisten levytysten määrä kasvoi 1980-luvulla nousten vuosikymmenen lopulla noin kymmeneen prosenttiin Suomessa julkaistuista nimikkeistä. Discophon keskittyikin suurelta osin ulkomaisiin edustuksiin, ja 1980-luvun lopulla yhtiön osuus koko Suomen äänitetuotannosta oli enää noin prosentin luokkaa.

1980-luvun kansainvälisten yrityskauppojen myötä RCA-levymerkki siirtyi BMG:n omistukseen. BMG ei kuitenkaan halunnut ostaa Suomen Discophonia. Vuonna 1991 PolyGram osti taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneen Ruotsin Sonetin. Tämän jälkeen Discophonin silloiset omistajat Marie-Louise Höeg, Gugi Kokljuschkin, Mosse Vikstedt, Maija Kuusi ja Hans-Ove Regen myivät yhtiön Fazerille keväällä 1992.

RCA

RCA-levymerkillä julkaistiin vuosien varrella suurin osa Discophonin nimikkeistä. Ensimmäinen RCA:n kaupallisesti menestynyt artisti oli Mauno Kuusisto, jonka Kertokaa se hänelle oli pitkään listaykkösenä vuonna 1960, ja kappale pysyi kymmenen myydyimmän joukossa peräti vuoden ajan. Kuusiston muita listamenestyksiä olivat Yksinäinen kylänkello, Novgorodin ruusu ja Volgalaulu.

RCA:n tuotanto monipuolistui vuodesta 1961 lähtien, kun Rauno Lehtisestä tuli Discophonin tuotantopäällikkö. Lehtisen The Vostok All Stars ylsi myyntilistoille sanomalehtien yleisönosastoilla pahennusta herättäneellä levytyksellä Uusi säkkijärven polkka. Ronnie Kranckin levytys Lehtisen tunnetuimmasta sävellyksestä Letkis valloitti maailmaa 1960-luvun puolivälissä, mutta Suomen listalla se pääsi parhaimmillaan vain 10. sijalle maaliskuussa 1964.

RCA:n tyylikirjo laajeni entisestään, kun levymerkillä julkaistiin Eero ja Jussi Raittisen sekä The Boys -yhtyeen LP-levyt Numero 1 ja Numero 2. Singlenä julkaistu Kaikki rakkauteni oli kaksi kuukautta kymmenen myydyimmän joukossa. Merkittävästi suurempi myyntimenestys oli Eeron vuonna 1968 laulama Vanha holvikirkko, joka nousi listan kärkipaikalle ja pysyi lähes puoli vuotta kymmenen myydyimmän singlen joukossa. Myös Eeron seuraavana vuonna tulkitsema Näin on nousi hittilistoille.

1960-luvulla erittäin suosittu Lasse Mårtenson levytti RCA:lle vuodesta 1962 lähtien. Discophonin julkaisemista Mårtensonin äänitteistä nousivat myyntilistoille On ihmeen hyvä tulla kotiin ja Limon Limonero. Muita 1960-luvun keskeisiä RCA-artistejä olivat muun muassa Laila Halme, Carola ja The Delta Rhythm Boys.

1960-luvun lopussa ja 1970-luvun alussa listamenestystä RCA-levymerkille toivat Seija Simola, Tauno Palo ja poplaulaja Kristian. Erkki Liikanen hallitsi peräti kolme kuukautta Suomen singlelistaa vuodenvaihteessa 1976–77 Syksyn sävel -voittajallaan Evakkoreki. Myös Liikasen Meiä Veera, Jokkantii ja Kolmen konstin timpermanni pääsivät kymmenen myydyimmän joukkoon. Albumien Top-10 -listalle nousivat sekä Liikasen Aikapommi-yhtyeen mukaan nimetty LP-levy että vuonna 1976 julkaistu pitkäsoitto Jokkantii.

Albumilistalla Discophonin suurimmat myyntimenestykset saavutti kuitenkin Hullujussi-yhtye, jonka debyyttilevy Hullujussi oli kaksi kuukautta listaykkösenä ja puoli vuotta Top-10-listalla. Hullujussi ylitti kirkkaasti platinalevyn rajan noin 70.000 kappaaleen myynnillään. Myös yhtyeen toinen albumi Bulvania nousi parhaimmillaan listakakkoseksi. Yhteensä Hullujussin levytyksiä myytiin lähes 150.000 kappaletta.

Discophonin suosikkiartistien joukkoon kuului myös Monica Aspelund, jonka suurin hitti oli Aarno Ranisen säveltämä Suomen Euroviisuedustaja Lapponia. Nuorempaa artistikaartia edusti muun muassa Kari Tapio, joka aloitti levytysuransa Discophonilla vuonna 1972 Esko Linnavallin ohjauksessa.

Discophon julkaisi iskelmän ja popmusiikin lisäksi myös kansanmusiikkia. Suurmenestys oli Konsta Jylhän ja Purppurapelimannien LP-levy Konstan parhaat, joka oli parhaimmillaan toisena Suomen albumilistalla ja pysyi kokonaisen vuoden kymmenen listalla. Myös single Vaiennut viulu nousi myyntilistoille.

Lastenmusiikki oli heti alusta alkaen oleellinen osa Discophonin tuotantoa. RCA-merkillä julkaistiin esimerkiksi vuonna 1961 Maikki Länsiön ja Esa Saarion laulamat Hottentottilaulu ja Nukke Nieminen sekä Eeva-Leena Pokelan ja Kaksosten Mörri möykky.

RCA-levymerkillä julkaistiin myös jazzmusiikkia, kuten Esa Pethmanin suomalaisen jazzin klassikoihin kuuluva LP-levy Modern Sound of Finland vuodelta 1965. Esko Linnavallilla oli tärkeä rooli Discophonin jazztuotannossa. RCA julkaisi esimerkiksi 1970-luvun lopulla Linnavallin johtaman Uuden Musiikin Orkesterin levyt Thad Jones, Mel Lewis & UMO sekä Umophilos.

1980-luvun puolella RCA-levymerkin julkaisumäärät supistuivat merkittävästi, sillä Discophon keskittyi julkaisemaan uustuotantoa etupäässä Kerberos-levymerkillä. RCA-merkillä julkaistiin kuitenkin esimerkiksi muutamia Veikko Lavin, Arja Saijonmaan ja Barbara Helsingiuksen levyjä.

Kerberos

Kerberos-merkki perustettiin vuonna 1979. Kerberos-merkillä julkaistut äänitteet edustivat monipuolisesti erilaisia musiikin lajeja, sillä kansanmusiikkia Kerberokselle levytti esimerkiksi Piirpauke, laulelmia Barbara Helsingius ja jazziskelmiä How Many Sisters.

Lastenmusiikin osuus Kerberos-tuotannosta oli merkittävä, sillä levymerkillä julkaistiin muun muassa Marjatta Pokelan Mörköoppera 2, Reijo Karvosen Kuka lohduttaisi Nytyitä sekä Karviaisten Pikku Marjan eläinlauluja. Discophonin lastenlevyt menestyivät kaupallisesti varsin mukavasti, ja esimerkiksi kokoelma-albumi Täti Monika ylitti kultalevyn rajan noin 32.000 kappaleen myynnillään.

Kerberos-merkin myyntimenestyksiin kuuluivat Harri Marstion LP-levy Marstio sekä Pedro's Heavy Gentlemanin Tango Moderato, jotka molemmat nousivat kymmenen myydyimmän albumin listalle. Kerberokselle levyttivät myös muun muassa Reflexband, Sidi & Hervottomat, Pentti Siltala, Jukka Törmä ja Anneli Saaristo.

Kaikkiaan Kerberos-merkillä julkaistiin reilut 90 albumia, joista osa myös C-kasettina tai CD-levynä. Lisäksi julkaistiin lähes 100 singleä. Viimeiseksi Kerberoksen äänilevyksi jäi vuonna 1991 julkaistu Pedro's Heavy Gentlemanin albumi Eclipse.

MCA

Discophon julkaisi MCA-levymerkillä vain kuusi singleä sekä Johnnyn LP-levyn Polttopiste. Levymerkki otettiin käyttöön 1970-luvun vaihteessa, kun Discophon sai edustusoikeudet amerikkalaisen MCA:n tuotantoon. Vähäiseen julkaisumäärään nähden MCA-merkin kaupallinen menestys oli erinomainen, sillä Jaanan ja Tiinan laulama Mustan kissan tango oli kuukauden singlelistan ykkösenä ja kolme kuukautta kakkosena. Myös Johnnyn tulkitsema Ihana aamu nousi myyntilistan kärkeen.

Musica

Vuonna 1978 käyttöön otetulla Musica-merkillä julkaistiin vain parikymmentä albumia. Niiden joukossa oli esimerkiksi iskelmiä, kansanmusiikkia, kuoromusiikkia ja joululauluja. Musica-merkkiä käytettiin pääasiassa aikaisemmin äänitetyn Discophon-tuotannon uudelleenjulkaisemiseen.

Q

Q-levymerkki perustettiin 1980-luvun vaihteessa Discophoniin tuottajaksi tulleen Richard Stanleyn avantgardistisempia kokeiluja varten. Q-merkillä julkaistiin ainoastaan kolme albumia ja seitsemän singlejä. Q:n artisteja olivat esimerkiksi Hot Sox, Argon ja Mauno Paajanen.

Kirjoittaja: Juha Henriksson

Lähteet

Henriksson, Juha (2010). Toiset meistä. Rauno Lehtinen ja musiikki. Helsinki: Suomen Jazz & Pop Arkisto.

Muikku, Jari (2001). Musiikkia kaikkiruokaisille. Suomalaisen populaarimusiikin äänitetuotanto 1945–1990. Helsinki: Gaudeamus.

Nyman, Jake (2002). Suomi soi 4. Suuri suomalainen listakirja. Helsinki: Tammi.

Suomen äänitearkiston tietokanta vuosilta 1901 – 1999. <http://www.aanitearkisto.fi/firs2/fi/index.php>

Jari Muikun haastattelut vuodelta 1998: Johan Vikstedt, Aarno Raninen, Vasili Kokljuschkin, Antero Päiväläinen.